

Valitsuskomisjoni 22. mai 2018 istungi protokoll

Koosolek toimus Tallinnas Suur-Ameerika tn 1 ruumis KÕIV algusega kell 10.00
Koosolekust võtsid osa:

Esimees: Janek Mäggi, riigihalduse minister

Liikmed: Urmas Reinsalu, justiitsminister

Indrek Saar, kultuuriminister

Ilmo Au, Siseministeeriumi usuasjade osakonna juhataja

Uku Hänni, RaM riigivara osakonna nõunik

Helle Kalda, Eesti Üürnike Liidu esimees

Ott Kasuri, Eesti Maaomavalitsuste Liidu tegevdirektor

Priidu Pärna, Eesti Omanike Keskliidu juhatuse esimees

Anto Raukas, Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik

Karin Sillmann, MKM ehitus- ja elamuosakonna juhataja

Tiit Mäger, Tallinna Linnavalitsuse õigusosakonna juhataja (Eha Võrgu asendusliige)

Leo Õispuu, Eesti Memento Liidu juhatuse esimees

Peep Varju, Eesti Memento Liit

Tiiu Teesalu, Eesti Memento Liidu juhatuse aseesimees

Heimar Lenk, Riigikogu maaelukomisjoni liige

Märt Sults, Riigikogu majanduskomisjoni liige

Tea Grepp, Eesti Üürnike Liit

Vello Rekkaro, Eesti Üürnike Liit

Heido Ots, Eesti Memento Liit

Päevakorras tegevuskava arutelu jätk.

Uku Hänni: Lõpetasime oma eelmise koosoleku sellise sõnumiga, et jätkame oma tegevuskava arutelu ja kuna meie senine põhiline ja ainuke tööülesanne on olnud Eesti Üürnike Liidu petitsiooni ja selle järel esitatud ettepanekute arutelu, siis teen ettepaneku selgitada, kuhu me uuringuga omandireformi mõjude analüüsiks oleme jõudnud.

Uuring peaks olema suunatud kahele isikute grupile – erastamiõigusest ilmajäänud isikutele ja represseeritutele. Uuringu planeerime läbi viia riigihanke korras avalik õiguslikelt ülikoolidelt.

Põhiline, mida ülikoolid riigi poolt eeldavad, on valmis andmebaas mõjutatud isikute kohta, mis peaks olema piisav, et teha statistilisi ja sotsioloogilisi järeldusi. Sellist andmebaasi meil kasutada kahjuks ei ole.

Meil on olemas omandireformi registrid – tagastatava ja kompenseeritava vara register, kus on andmed tagastatud ehitiste kohta. Kuid seal ei ole mingeid andmeid selle kohta, kes seal elasid ja kas need olid üldse elanud. Me pääseme ligi ka muudele allikatele –

rahvastikuregister, kus suures osas on olemas need lähteandmed, mida kasutati rahareformi ettevalmistamisel, kuid need andmed ei ole täielikud.

Kuid see ei ole piisav, et niisugust andmekogu luua. Kui me räägime nendest isikutest, kellel ei olnud õigus oma korterit erastada, siis eelkõige tagastatud majade üürnikud, kuid ka ühiselamud, sotsiaalkorterid ja ka muid põhjusi näiteks tööandja eluruumid. Põhiliselt peaks meil olema võimalus tutvuda kohaliku omavalitsuse arhiiviga, kuid selle seis on võrdlemisi kehv. Seega selleks, et ülikoolid hakkaksid uuringut tegema, on meil vaja koostada andmebaas. Loodame selle andmebaasi aasta lõpuks kokku panna, mida saab anda siis uuringu läbiviijale. Uuringu tulemused võiksime me saada 2019 II poolaastal või aasta lõpus. Ülikoolid andmete kogumisega tegelema ei hakka.

Anto Raukas: Meie eesmärk oli kindlaks teha kas meie omandireform oli rahvusvahelise õiguse seisukohalt õiguspärane ja õiglane, sellele on vaja vastust saada. Hüvitamine on mittelahendatav küsimus.

Helle Kalda: Üürnike Liit esitas eelnõu projekti Riigikogu menetlusse, et omandireformi käigus tagastatud majade üürnikele tagada elamispinnad. Nimetaksin täna seda erastamisõigusest ilma jäänud elanud või elavate isikute registriks. Registri saab moodustada, selleks ei ole vaja teha uuringut. Ainuke küsimus on, et kui suur elamispind tagastati õigusjärgsetele omanikele. Teen ettepaneku moodustada komisjon ettevalmistustööks registri moodustamiseks, kuhu kuuluks Üürnike Liidu esindaja, Justiitsministeeriumi - ja regionaalministeeriumi töötaja. Kutsun üles kõik muud küsimused kõrvale jätta ja alustada tööd registri loomiseks vabatahtlikul alusel, inimene tuleb ja kirjutab.

Priidu Pärna: diskussioon on alguses tagasi. Otsus on langetatud, vahearuanne läks Vabariigi Valitsusele, kes tegi otsuse, et uuring tuleb tellida. Miks me hakkame jälle otsast?

Vello Rekkaro: Oma korteri kaotanud isikute ring on 100 000 isikut ja neile tekitatud majanduslikku kahju võib hinnata 10 miljardile Eesti kroonile. Ülekohtu tekitamise tunnistas Kaido Kama, kui ta viis ORAS § 11 nende erikomisjoni otsuse alusel, et vara tagastatakse arvestamata neil lasunud võlgasi.

Urmas Reinsalu: Me peaksime langetama otsuse eelmisel koosolekul tõstatatud eesmärkidele ja peaksime võtma läbi need ettepanekud ja otsustama, mida lülitada tööplaani või mida mitte.

Heido Ots: kas kompenseeritakse ellujäänud represseeritutele kunagi koduks olnud maksumuse, kuid see ei olnud meie omandis, vaid üüripind? Kas kompenseeritakse meile nende elamispindade maksumused, mis me oleme sunnitud endale ise muretsema?

Vello Rekkaro: Me räägime Eesti Vabariigi poolt omandireformi käigus tekitud ülekohtust alates 1991.a. Kui peetakse vajalikuks koostada mingi teine komisjon, siis see võib tegeleda muude küsimustega. Kuid käesolev komisjon tegeleb nende isikute probleemiga, kellele ülekohtus tehti 1991. aastast.

Priidu Pärna: Tuleb läbi viia uuring, seda saab teha teadusasutus. Uuringu käigus tuleb luua andmekogu, seda saab teha ametkonna tasandil. Õigusliku hinnangu saab anda teadusasutus, andmekogu saab luua ministeerium. Kokkuvõttes tuleks sellega pihta hakata.

Janek Mäggi: on olemas otsus ja meil on vaja aru saada, kes need inimesed üldse on. Meil on olemas valitsuse otsus, võiksime koostada selle andmekogu. Detailid, kuidas seda andmekogu täpsemalt teha tuleb läbi mõelda, Rahandusministeerium saab sellega tegeleda. Me saame selle andmekogu koostatud.

Teine teema, kui see andmekogu koostatakse, on siiski vaja aru saada, et kui seda kahju kompenseeritakse, kellele, kuidas, millises osas, kas üldse, et kõik need küsimused peaksid olema läbi analüüsitud. Ühest küljest on aru saadav, et kahju tekitati. Aga teisest küljest ei saa tekitada uusi probleeme, kas teatud kahjusid, mida kuskil minevikus tekitati, kas kõiki neid on võimalik tänaste maksumaksjate arvel õige teha.

Priidu Pärna: Konkreetsed tegevused oleksid: 1) selgitada välja isikute ring;

2) teha õiguslik analüüs;

3) kui on teada isikute ring ja läbi viidud õiguslik analüüs, siis tuleb ette valmistada seaduse muudatused. Küsimus on, et kas me saame teha neid tegevusi paralleelselt. Andmete kogumisel tuleb järgida andmekaitse seadust, otsustame ära.

Urmas Reinsalu: sõjakahjude eest kohustus konverentsi alusel NL olema õigustatud isikuna ja Saksa Vabariik maksis ka nende alade eest, mis jäid sõja tulemusena anneksioonina NL koosseisu. See on lähtekoht, et NL sõjas tekkinud hävingu eest on varasid saanud. Eluruumide erastamise seaduse alusel ostueesõigusega erastamise õigus oli, kuid tegelikult kõik isikud seda õigust ei saanud.

Janek Mäggi: Kas me võime kokku leppida selles, et 31. detsembriks 2018 püüame me selle andmekogu koostada ja sellega tegeleb rahandusministeerium?

Tea Grepp: meie komisjon peab tegelema vaid sundüürnike probleemiga. Me ei tohi kunagi vastandada küüditatud ja sundüürnikke.

Urmas Reinsalu: valitsuse poolt seatud lähteülesanne on anda hinnang kogu omandireformile, ettepanek on lülitada kõik pakutud küsimused komisjoni tööplaani. Koosolekule esitatud teemades on välja jäänud küsimused, mis puudutavad juutide vara.

Vello Rekkaro: kuivõrd avaldati muret, et juhul kui läheb kompenseerimiseks, siis kas riigieelarvest ja kas tänased maksumaksjad on nõus hüvitamisega, siis ma meenutan, et samad probleemid olid Saksamaal ja seal nimetati seda koormate võrdsustamiseks. EL soovib kogu aeg meile kehtestada vara maks. See vara maks võiks olla allikas, mille vahenditest saaks asuda kompenseerima erastamisõigusest ilma jäänud isikutele moraalselt ja materiaalselt kahju.

Tea Grepp: ERLRK seaduses oli ette nähtud erastamisest tekitatud kahjude hüvitamiseks ja see raha erastamisõigusest ilma jäänud sundüürnikele peab olema.

Helle Kalda: toetan uuringut omandireformi seaduse kohta Euroopa tasandil. Ja lülitada juurde erastamise seaduse osas uuringusse.

Janek Mäggi: 1. Rahandusministeerium hakkab tegelema andmekogu ettevalmistamisega ja 31. dets. jõuaks konkreetse tulemuseni. 2. Paralleelselt valmistame ette uuringu läbiviimist

Urmas Reinsalu: jääme tasakaalus fookuse juurde, et teeme andmekogu kahest grupist.

Janek Mäggi: vahekokkuvõtte võiksime teha septembri alguses ja saame siis uuesti kokku.

Heimar Lenk: rahandusministeerium pidi tegema analüüsi omandireformi reservfondi raha kohta.

Koosolek lõppes kell 11.45

(allkirjastatud digitaalselt)
Istungi juhataja Janek Mäggi

(allkirjastatud digitaalselt)
Protokollis Annike Riibe